

TÜRKİYE DIŞINDAKİ TÜRKLER BİBLİYOGRAFYASI: A BIBLIOGRAPHY OF TURKS OUT OF TURKEY, 2 cilt, Ankara 1992, LXV+1379 s. "T. C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Dokümantasyon Dairesi Başkanlığı Yayın No: 5."

Türkiye dışındaki Türk ülkeleriyle ilişkilerin yoğunlaştığı bir sırada, ilgililerin yararlanacağı bir müracaat kaynağı da Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nce yayımlandı. "Türkiye Dışındaki Türkler Bibliyografyası" ihtiyacı karşılamak üzere tam zamanında hazırlanmıştır. İlk cildinin alt başlığı (Genel/Altay-Sibirya Türkleri/Batı Türkleri) adını taşıyor. İkinci ciltte (Doğu Avrupa Türkleri/Türkistan Türkleri) ile ilgili künyeler yer almıştır.

Eserin proje yöneticisi Devlet Arşivleri Genel Müdürü İsmet Binark, proje sorumluları Dokümantasyon Dairesi Başkanı Dr. Erdoğan Öztürk ile şube müdürü Dr. İbrahim Karaer'dir.

Bibliyografyayı A. Bige Akın, Erol Çelik, Sertaç Genç, Nedayî Şentürk ve Ufuk Tavkul hazırlamışlar, Neclâ İlemin İngilizce tercümesini, Orhan Sefercioğlu da sayfa düzenlemesini yapmışlardır.

Başbakan sayın Süleyman Demirel'in yazdığı "Önsöz"de Dünyadaki son denge değişiklik ve gelişmelerine, Sovyetlerin ve Yugoslavya'nın dağılması üzerine bu bölgelerde yaşayan Türklere dikkatlerin çekildiğine temastan sonra "Hükümetimiz ve milletimizce, bağımsızlıklarına kavuşan ve ortak kültür bağlarımız olan Türk Cumhuriyetleri, diğer Türk toplulukları ve yurt dışındaki soydaşlarımızla ilişkilerin geliştirilmesi hususuna büyük önem verilmektedir" denilmiş, bu maksatla yürütülen çalışmalara yardımcı olmak, hazırlanmasına başlanan projelere ışık tutmak ve Türk dünyasının çeşitli yönleriyle tanınması konusunda yapılacak ilmi araştırmalara kaynak teşkil etmek üzere bu bibliyografik eserin yayımlandığı belirtilmiştir.

Önsöz'ün İngilizceye çevirisini izleyen "Sunuş" Devlet Arşivleri Genel Müdürü tarafından yazılmıştır. Sunuş'ta Avrasya denilen Çin'den Avrupa ortalarına kadar uzanan geniş coğrafi alanda çeşitli Türk boylarının nerelerde yaşadıkları konusu, Türk tarihini diğer milletler tarihinden ayıran özellikler, Dünyadaki siyasî, ekonomik ve kültürel dengeleri etkileyen değişimler, bu değişimler karşısında Türklerin durumu üzerinde durulmuş, eserin hazırlanış amacı şöyle açıklanmıştır:

"Son yıllarda eski SSCB'de yaşanan değişiklikler, Bulgaristan ve Batı Trakya'da yaşayan soydaşlarımızın meseleleri, Kıbrıs konusu ve son Körfez bunalımı dış Türklerin karşılaştıkları çeşitli meselelerin çözüme kavuşturulması, Türk dünyasının çeşitli yönleriyle tanınması konusunda yapılacak ilmi araştırmalara ve takip edilecek politikalara kaynak teşkil etmek üzere konuyla ilgili bir bibliyografik çalışma yapmanın zaruretini ve yararını ortaya koymuştur.

"Bu amaçla, Dokümantasyon Dairesi Başkanlığı tarafından bir yıldır devam eden bibliyografik taramalar sonuçlanmış bulunmaktadır."

"Sunuş"ta daha sonra bibliyografyada konu sınırlaması yapılmadığı, dış Türkler hakkında siyasî, tarihî, edebî, kültürel, ekonomik ve diğer konularda kitap, makale ve tebliğ olmak üzere Türkçe ve çeşitli yabancı dillerde yayımlanmış kaynaklara ait bibliyografik bilgi-

lerin denetiminin esas alındığı, bu çalışma ile, araştırmacıların, Türkoloji sahasındaki ilmi kuruluşların ve konuyla ilgilenenlerin Türkiye dışında yaşayan Türkler hakkında istedikleri bilgiye ilk elden daha süratli ve sağlıklı bir şekilde ulaşmalarına yardımcı olunması düşünüldüğü belirtilmiştir.

Bibliyografyada 10818 bibliyografik bilgi yer almıştır. "Sunuş"ta eserde eksik bulunabileceği, ulaşılamamış ve gözden kaçmış bibliyografik künyelerin olabileceği gibi hususlara işaret edildikten sonra, eserin hazırlanışını teşvik edenlere ve hazırlanmasında emeği geçenlere teşekkür edilmiş ve "Sunuş" şu cümleyle sona ermiştir:

"İki ciltlik bu bibliyografyanın araştırmacılara ve bütün ilgililere yararlı ve yardımcı olmasını dileriz."

"Sunuş"un İngilizceye çevirisinden sonra "Bibliyografya hakkında açıklama," İngilizcesi, Bibliyografik künyelerin tesbiti ve İngilizcesi, Kısaltmalar, Taranan ve Faydalanılan Kaynaklar ki ansiklopedileri, armağan kitapları, bibliyografya, bibliyografik liste, indeks, abstrakt ve katalogları ihtiva etmektedir; dergiler, el kitapları, yararlanılan kütüphane, dokümantasyon ve araştırma merkezlerinin listeleri de kaynaklar arasındadır.

Eserde, "Yeryüzündeki Türk Toplulukları Tablosu", "Konu Başlıkları Listesi" ve "İçindekiler"den sonra bibliyografya bölümleri başlamaktadır.

1.-1280. sayfalar arasında "Kitap, Rapor, Tebliğ ve Makale Türü Dokümanlar"dan çıkarılan bibliyografik künyeler şu sırayla verilmiştir:

Türkiye dışındaki Türkler (Genel),

Altay-Sibirya Türkleri (başlığı altında alfabetik sırayla: Altay, Baraba, Çulim, Hakas, Karagas, Koybal, Kumandı, Sagay-Beltir (Abakan), Şor, Telengit, Televüt, Tobol, Tofalar, Tuva ve Yakut).

Batı Türkleri (başlığı altında Ahıska (Mesket), Azerbaycan, Balkanlar -içinde Batı Trakya, Bulgaristan, Romanya, Yugoslavya-, Irak, İran -içinde Aşşar, Azeri, Halaç, Karacadağ, Karagözlü, Karakoyunlu, Kaşkay, Şahseven, Hamse, Türkmen-, Kıbrıs, Oniki, Ada, Suriye).

II. Ciltte:

Doğu Avrupa Türkleri (İdil-Ural -içinde Başkurt, Çuvaş, Kazan ve Mişer-, Kafkasya -içinde Karaçay-Balkar, Kumuk, Nogay, Stavropol Türkmenleri, Karaim-, Kırım -içinde Kırım Tatarları, Belorusya Tatarları, Litvanya Tatarları ve Polonya Tatarları-, Kırımçak).

Türkistan Türkleri (başlığı altında Afganistan, Doğu Türkistan -içinde Kazaklar, Kırgızlar, Salarlar, Sarı Uygurlar, Uygurlar-, Karakalpak, Kazak, Kırgız, Özbek ve Türkmen).

II. Cildin son 1281.-1379. sayfalarında "Yazar adları Dizini" vardır.

Bibliyografya her alt bölümde ayrıca genel konular, arkeoloji, coğrafya, dilbilim, ekonomi, folklor, güzel sanatlar, kültür, nüfus, siyasî bilimler, sosyoloji-etnoloji, tarih, yayın hayatı gibi konulara ayrılarak aranan konudaki esere veya makaleye daha çabuk erişme imkânı da sağlanmıştır.

Bibliyografya çok muhtevalı, çok yönlü istifade sağlayacak bir müracaat eseri olmuştur. Söz edilmemiş olmasına rağmen bibliyografyanın temelinde Devlet Arşivleri Genel Müdürü İsmet Binark'ın ve eşinin yıllardan beri derledikleri bibliyografik künyelerin önemli bir yeri olduğunu da belirtmek bir vicdan borcudur.